

2005-02-17 10:36 CET

Barn i apatiskt tillstånd måste få stöd

Rädda Barnen känner stor oro för de barn som befinner sig i ett apatiskt tillstånd. I morgon behandlas ett ärende om barn i apatiskt tillstånd i riksdagens socialförsäkringsutskott. Vi hoppas att det beslut som utskottet fattar sätter barnets bästa främst. I dag vet vi att svenska myndigheter, utan tillräckliga kunskaper om allvaret i barnens tillstånd, avvisar dessa barn till hemlandet. Att barn i livshotande tillstånd inte får tillstånd att stanna - trots starka humanitära skäl - är oacceptabelt. Att avvisa dessa barn strider mot FNs konvention om barnets rättigheter, och då särskilt artikel 3 om barnets bästa och mot utlänningslagens portalparagraf om barnets bästa. För att leva upp till Barnkonventionen och för att barnets bästa inte bara ska vara tomma ord måste myndigheternas bedömning av barns humanitära skäl bli generösare. Regering och riksdag har det yttersta ansvaret för att Barnkonventionen efterlevs. När många asylsökande barn med starka humanitära skäl, i strid med barnets bästa, inte tillåts stanna i Sverige måste Socialförsäkringsutskottet ta sitt ansvar och agera. Det är viktigt att agera för de barn som här och nu befinner sig i apatiskt tillstånd, som hotar deras liv. Lika viktigt är att se till att alla traumatiserade barns behov och rättigheter, oavsett symptom. Migrationsverkets och Utlänningsnämndens bedömning av barns humanitära skäl måste generellt sett bli generösare. Vi vill också betona vikten av att arbeta förebyggande. Rädda Barnen anser därför att Socialförsäkringsutskottet i morgon ska fatta beslut som leder till: att barn som befinner sig i ett livshotande apatiskt tillstånd beviljas uppehållstillstånd i Sverige, när så måste anses vara för barnets bästa. att Migrationsverket och barnens juridiska ombud uppmärksammar varningstecken i samband med att föräldrar berättar om allvarliga händelser i hemlandet. I vart och ett av dessa fall måste myndigheterna snabbt slussa barnen till barnpsykologisk expertis och ge föräldrar möjlighet till vård för egen del. att en generösare prövning sker av barns humanitära skäl på längre sikt, genom en tydligare lagtext. Rädda Barnen anser att det av lagtexten i Utlänningslagen bör framgå att humanitära skäl för barn alltid skall anses föreligga då: - barnet kan antas ta bestående skada i sin psykosociala utveckling av att flytta tillbaka till hemlandet. - barnets föräldrar eller juridiska/sedvanliga huvudsakliga

vårdnadshavare inte är lämpade att eller förmår ge barnet en långsiktig acceptabel omvårdnad. - då ett barns föräldrar eller juridiska/sedvanliga huvudsakliga vårdnadshavare inte går att finna. Utöver dessa barnspecifika skäl finns det självklart ett flertal andra förhållanden där uppehållstillstånd bör beviljas av humanitära skäl för såväl vuxna som barn, såsom livshotande sjukdom som inte kan vårdas i hemlandet, eller vid särskild anknytning till Sverige. I debatten om barn i apatiskt tillstånd återkommer en del frågor och funderingar kring barnens situation och kring åtgärder för att hjälpa dessa barn. Anledningen till att Rädda Barnen vill ge vår syn på dessa frågor är att vi anser det viktigt att sätta det enskilda barnets rättigheter i fokus. Kan det vara så att en del av barnen i apatiskt tillstånd faktiskt inte är så sjuka? Det förekommer ju uppgifter om att en del barn är uppe och går när ingen ser? Erfarenheterna från Rädda Barnens Centrum för barn och ungdomar i kris är följande. Barn kan befinna sig i olika stadier av ett apatiskt tillstånd. I inledningen av insjuknandet visar barnen håglöshet, drar sig undan kontakter, förlorar sin aptit etc. Under vissa perioder kan barnen gömma sig under täcket och svarar inte på tilltal. Vissa dagar går de till skolan med hjälp, medan andra dagar orkar de inte upp ur sängen. Det är varningstecken och där det är möjligt att hjälpa barnen med att hålla deras livslust kvar. Det kräver dock insatser från föräldrar, behandlare och skolpersonal. Som vi ser det är rädsla, skräck och upplevelse av hot mot livet grunden till barnens tillstånd. När barnen utsätts för nya hot reagerar de på något sätt. Däremot får vi inte tolka barnens försök att skydda sig som simulering, utan att de saknar förmåga att skydda sig på annat sätt i det sammanhang de befinner sig i just nu. Kan det inte vara så att det är föräldrarna som tar till drastiska metoder gentemot sina barn för att få uppehållstillstånd? Att föräldrar påverkar barnen att bli apatiska? Det sägs till och med finnas fall där barn har drogats? Vår erfarenhet vid Rädda Barnens Centrum för barn och ungdomar i kris är att många barn som utvecklat depressiv devitalisering är traumatiserade redan i hemlandet. De lever i otrygghet under asyltiden och får ingen vård. I de familjer som vi träffar är en eller båda föräldrarna traumatiserade, vilket följaktigt påverkar deras förmåga att fungera som föräldrar. De har ingen tillgång till vård, utan får hantera sina reaktioner på egen hand. Många gånger kapitulerar de. En förälder utan hopp och som är hjälplös inför sina barn väcker skräck hos dem, då ju barnet är beroende av föräldrars förmåga att skydda och skapa trygghet i omvärlden. Barn påverkas alltid av spänningar mellan föräldrar, sjukdom hos föräldrar, missnöje och hot från föräldrar. Att dra sig undan, att gömma sig till det är över är vanligt att möta hos barn. Andra barn försöker hjälpa sina sjuka föräldrar genom att vara extra snälla, tysta etc. Alla människor påverkas av känslomässiga laddningar i hemmiljön, eller i andra sammanhang tillsammans med människor. Det är inget specifikt för barn. Föräldrar som lever på flykt förlorar till stora delar sin

trygghet och handlingsfrihet i en främmande miljö. Föräldrarollen blir osäkrare och förmågan att skydda sig själv och sina barn minskar. Föräldrarnas omsorgsförmåga och en trygg miljö är avgörande för att barnet skall kunna tillfriskna. Det är inte specifikt för flyktingbarn utan gäller alla traumatiserade människor. En förutsättning för en trygg miljö är att barnet och dess familj beviljas uppehållstillstånd i Sverige. Att så är fallet har konstaterats av överläkaren Göran Bodegård, som har stor erfarenhet av apatiska barn. Vi ser att svenska myndigheter och svensk sjukvård brister i att uppmärksamma barnens behov av vård och omhändertagande och därmed bidrar till att barnens symtom förvärras. Det är viktigt att Migrationsverket och barnens juridiska ombud uppmärksammar varningstecken i samband med att föräldrar berättar om allvarliga händelser i hemlandet. I vart och ett av dessa fall måste myndigheterna snabbt slussa barnen till barnpsykologisk expertis och ge föräldrar möjlighet till vård. Drogade barn och barn med depressiv devitalisering kan barnpsykiatriker och barnpsykologer se skillnad på. I dessa fall har barnet blivit feldiagnostiserat från början. Vi får inte blanda samman olika tillstånd hos barn. Det sägs ibland att det inte förekommit några fall där ensamkommande barn blivit apatiska. Vi människor kommunicerar ofta psykiskt lidande med psykiska och psykosomatiska symtom. Symtomen kan liknas vid ett "språk", ett sätt att vilja berätta något som man inte har ord för. Smärtsamma känslor kan ta sig uttryck i olika symtom. Det förekommer också att ensamkommande flyktingbarn har funktionsbortfall. När omhändertagandet brister reagerar de ensamma barnen vanligtvis med att de rymmer, eller med suicidförsök. Några blir psykotiska. När omhändertagandet förbättras uteblir barnens reaktioner. Barn i familj är i huvudsak hänvisade till föräldrarnas förmåga till omsorg. När den sviktar reagerar barnen. I mottagandet av de ensamkommande barnen finns det andra vuxna som kan se varningstecken på psykiskt lidande hos barnet. Det är självklart så att om barnen får adekvat vård i tid så går det att stoppa insjuknandet i livshotande apati. Om någon ger hopp och hjälp som barnet kan använda sig av så fungerar det som skydd mot allvarligare sjukdomstillstånd. Finns det inte svåra gränsdragningsproblem? Det finns väl inte ett apatiskt tillstånd, utan tillstånd som är olika svåra? Hur ska myndigheterna kunna avgränsa vilka barn som ska få uppehållstillstånd? Rädda Barnen menar att det är barnens faktiska situation som måste vara avgörande då man beslutar om barnet skall få stanna i Sverige, d v s att frågan om uppehållstillstånd särskiljs från orsaken till sjukdomen. Det finns i dag ingen gemensam diagnos för barn i apatiskt tillstånd. Enligt överläkare Göran Bodegård är det dock lätt att bestämma vad diagnoskriterierna skall vara. (Bodegård har redan gett ett sådant förslag till Socialstyrelsen.) Om viljan finns går det således att ställa upp kriterier. Utifrån dessa kriterier är det sedan medicinsk expertis som måste avgöra om barnets symtom

överensstämmer med uppställda kriterier. Utifrån läkarnas utlåtanden är det sedan myndigheterna som fattar beslut om uppehållstillstånd. Även om gränsdragningar alltid är svåra så tror vi att en gemensam diagnos och klara riktlinjer för när uppehållstillstånd skall beviljas kommer att bidra till en rättssäkrare prövning. Det finns mycket psykiskt lidande bland asylsökande barn, men symptomen kan ta sig olika uttryck. Är det verkligen rimligt att fästa särskild fokus på barn i apatiskt tillstånd? För att leva upp till Barnkonventionen och för att barnets bästa inte bara skall vara tomma ord måste Migrationsverkets och Utlänningsnämndens bedömning av barns humanitära skäl generellt sett bli generösare. Det har Rädda Barnen hävdat länge. Vi anser också att Regering och riksdag ska ändra utlänningslagen, så att dess bestämmelser om när barn bör beviljas uppehållstillstånd blir tydligare. Rädda Barnen anser att det av lagtexten i Utlänningslagen bör framgå att humanitära skäl för barn alltid skall anses föreligga då: barnet kan antas ta bestående skada i sin psykosociala utveckling av att flytta tillbaka till hemlandet. barnets föräldrar eller juridiska/sedvanliga huvudsakliga vårdnadshavare inte är lämpade att eller förmår ge barnet en långsiktig acceptabel omvårdnad. då ett barns föräldrar eller juridiska/sedvanliga huvudsakliga vårdnadshavare inte går att finna. Utöver dessa barnspecifika skäl finns det självklart ett flertal andra förhållanden där uppehållstillstånd bör beviljas av humanitära skäl för såväl vuxna som barn, såsom livshotande sjukdom som inte kan vårdas i hemlandet eller vid särskild anknytning till Sverige. Om barn i apatiskt tillstånd i högre utsträckning än i dag skulle beviljas uppehållstillstånd av humanitära skäl, skulle det inte innebära en risk för att fler barn blir apatiska? Barns psykiska försvar "smittar" inte, utan barn tar till symtom som skydd för att överleva i den situation de befinner sig i. Om fler barn reagerar på likartade sätt handlar det om brister i den miljö som vi har bidragit till att skapa. Vi kan inte avvisa barn i livshotande tillstånd med motiveringen att detta eventuellt kan leda till att fler barn blir apatiska. Ansvar för att inte fler barn blir apatiska måste ligga på regering, riksdag och berörda myndigheter. Särskilt viktigt blir ansvaret för att barnens situation uppmärksammas på ett tidigt stadium i asylprocessen. Vår erfarenhet vid Rädda Barnens Centrum för barn och ungdomar i kris är också att barn i en del fall har reagerat tidigt, redan i hemlandet med att dra sig undan och sluta sig från all kontakt med omvärlden. Är Sverige är det enda land där fenomenet apatiska flyktingbarn förekommer? Man vet inte med säkerhet att det endast är i Sverige som det finns barn i apatiska tillstånd. Det finns rapporter från England och Australien om ett kliniskt syndrom Pervasive Refusal Syndrome, som är mycket likartat eller är identiskt med de asylsökande barnens funktionsbortfall. Tillståndet uppstår och underhålls av hopplöshet, hjälplöshet och oförutsägbara tidsperspektiv. Regeringen har ju tillsatt en nationell samordnare för barn i asylprocessen med

uppgivenhetssyndrom, Marie Hessel, för att öka kunskapen och bidra till metodutvecklingen. Varför agera nu? Att samla och sprida kunskap och se hur man på ett tidigt stadium kan identifiera barnen är viktigt. Men det löser inte problemet för de barn som i dag befinner sig i ett tillstånd som hotar deras liv. I debatten kring barn i apatiskt tillstånd sker en allvarlig sammanblandning av roller - det kan inte vara en politisk uppgift att reda ut varför apatiska barn visar dessa symptom. Sjukdomstillstånd ska behandlas av kliniskt verksamma inom barn- och ungdomspsykiatri, medan de asylpolitiska frågorna behandlas av ansvariga politiker och myndigheter. Dessa roller får inte blandas ihop. Ska alla barn i apatiskt tillstånd ges uppehållstillstånd av humanitära skäl? Det måste väl till en individuell prövning? Rädda Barnen menar att barn som befinner sig i ett livshotande apatiskt tillstånd ska beviljas uppehållstillstånd i Sverige, när så måste anses vara för barnets bästa. För att kunna göra denna bedömning är det nödvändigt att göra en individuell prövning i varje enskilt fall. Det måste i varje fall, utifrån ett läkar-/expert utlåtande, konstateras huruvida barnet uppfyller kriterierna för ett livshotande apatiskt tillstånd samt om det är för barnets bästa att stanna i Sverige. I den stora majoriteten av ärendena kommer det säkerligen att vara för barnets bästa att stanna i Sverige, eftersom det är här barnet kan få den trygga miljö som behövs för att barnets tillstånd skall förbättras. Det kan dock finnas undantagsfall, där barnets hemland kan ge den tryggaste miljön.

Kontaktpersoner

Rädda Barnens pressjour

Presskontakt

Tillgänglig för journalister mellan klockan 08.00 och 20.00.

press@rb.se

08-698 90 90

Anne Thorngren

Presskontakt

Pressekreterare

Svenska frågor

anne.thorngren@rb.se

0723-57 67 56

Åsa Runström Awad

Presskontakt

Pressekreterare

Internationella frågor

asa.runstrom.awad@rb.se

0733-55 34 33

Oskar Kollberg

Presskontakt

Pressekreterare

Internationella frågor

oskar.kollberg@rb.se

0733 55 34 15

Oscar Nelson

Presskontakt

Pressekreterare

Presskontakt till generalsekreterare Åsa Regnér

oscar.nelson@rb.se

072-454 54 85